

KAPITEL 5.4 ELEVVÅRD OCH FRÄMJANDE AV TRYGGHET OCH SÄKERHET

KAPITEL 5.4 Elevvård

Helsingfors stad använder i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen begreppen elevvård, elev och skola i stället för de i lagen om elev- och studerandevård använda begreppen elevhälsa, studerande och läroanstalt

I takt med att barnens och de ungas uppväxtmiljö och skolans verksamhetsmiljö förändras, har elevvården blivit en allt viktigare del av skolans kärnverksamhet. Elevvården hänger nära samman med skolans fostrings- och undervisningsuppgifter. Elevvårdsarbetet ska utgå från barnets bästa.

Eleven har rätt att avgiftsfritt få den elevvård som behövs för att eleven ska kunna delta i undervisningen. Elevvård innebär att främja och upprätthålla elevens studieframgång, goda psykiska och fysiska hälsa, sociala välbefinnande och verksamhet som ökar förutsättningarna för dessa i skolan. Elevvården ska i första hand bestå av förebyggande, gemensam elevvård som stödjer hela skolan. Utöver det har eleverna också lagstadgad rätt till individuell elevvård. Yrkesövergripande samarbete är centralt inom elevvården. Elevvårdsarbetet ska grunda sig på konfidentialitet och ett respektfullt förhållningssätt till eleven och vårdnadshavaren samt att man stödjer deras delaktighet.

5.4.1 Yrkesövergripande samarbete inom elevvården

Elevvården ska ordnas genom yrkesövergripande samarbete med undervisningsväsendet och bl.a. med social- och hälsovårdsväsendet så att elevvården bildar en fungerande och sammanhängande helhet. Utbildningsverket i Helsingfors tillsätter en styrgrupp för elevvård på kommunal nivå. Denna styrgrupp ansvarar för planering, utveckling, styrning och utvärdering av den elevvård Helsingfors som utbildningsanordnare ansvarar för. Detta arbete är i Helsingfors sammankopplat med Välfärdsplanen för barn och unga.

Elevvården i skolan är en uppgift som hör till alla som arbetar i skolgemenskapen och alla som ansvarar för elevvårdstjänsterna. Skolans personal bär det primära ansvaret för välbefinnandet i skolgemenskapen. Till elevvårdstjänsterna hör psykolog- och kuratorstjänster samt skolhälsovårdstjänster. Dessa experters uppgifter berör både individen, gemenskapen och samarbetet. I Helsingfors ansvarar utbildningsverket för att erbjuda kurators- och psykologtjänster. Psykologer och kuratorer arbetar i skolorna, och är därigenom lättillgängliga för skolornas elever.

Elevvården ska genomföras i samarbete med eleven och elevens vårdnadshavare med hänsyn till elevens ålder och förutsättningar. Vid behov ska man också samarbeta med andra aktörer.

Tjänsterna ska ordnas inom lagstadgad tid. Eleverna och deras vårdnadshavare ska informeras om den elevvård som finns att tillgå och anvisas att söka de elevvårdstjänster som de behöver. Elevens och vårdnadshavarens delaktighet i elevvården, systematiskt samarbete och information om elevvården ökar kännedomen om elevvården och sänker tröskeln att anlita tjänsterna. En central arbetsmetod inom elevvården är att de sakkunniga kan konsultera varandra.

Målen, uppgifterna och principerna för genomförandet av elevvården ska utgöra en sammanhängande kontinuitet som sträcker sig från förskoleundervisningen till utbildningen på andra stadiet. Kommunikationen mellan de olika utbildningsstadierna är viktig när man funderar över elevvården som helhet. Enhetliga förfaringsätt stödjer elevens hälsa, välbefinnande och lärande i de olika utvecklingsstadierna. Samarbetsstrukturerna, -formerna och -förfaringsätten för den yrkesövergripande elevvården ska utvecklas inom skolan och med olika samarbetsparter. Elevvården utvärderas på stads- och skolnivå.

Elevvårdsarbetet i skolorna kan beskrivas med hjälp av figuren nedan.

Yrkesövergripande, mångprofessionellt arbete i skolan		
Gemensam elevvård	Pedagogiskt stöd och pedagogiska lösningar	Individuell elevvård
<p>Bland annat</p> <ul style="list-style-type: none">• Skolans elevvårdsplan• Elevernas välmående• Skolans säkerhet• Utvärdering av välbefinnandet hos elevgrupper• Utvärdering av behovet av individuell elevvård	<p>I enlighet med lagen om grundläggande utbildning, bland annat</p> <ul style="list-style-type: none">• Mångprofessionell behandling av pedagogisk bedömning eller utredning• Mobbning, trakasserier eller annat dylikt som förekommer i klass eller elevgrupp	<ul style="list-style-type: none">• Enskilda diskussioner med elev• Vid behov mångprofessionell grupp
<p>Närvarande</p> <ul style="list-style-type: none">• Hela elevvårdsgruppen	<p>Närvarande</p> <ul style="list-style-type: none">• De personer till vilkas arbete ärendet hör• Vårdnadshavaren/ vårdnadshavarna antingen närvarande eller medvetna om behandling av ärendet	<p>Närvarande</p> <ul style="list-style-type: none">• De personer till vilkas arbete ärendet hör• Elevens eller vårdnadshavarens samtycke

5.4.2 Gemensam elevvård

Till den gemensamma elevvården hör att följa upp, utvärdera och utveckla välbefinnandet i skolgemenskapen och elevgrupperna. I detta sammanhang kan en grupp eller klass utvärderas även ur pedagogisk synvinkel. Ärenden som berör enskild elev behandlas alltid inom den individuella elevvården. Dessutom ska man se till att skolmiljön är hälsosam, trygg och fri från hinder. Gemensamma förfaringssätt ska utvecklas i samarbete med eleverna, vårdnadshavarna och övriga myndigheter och aktörer som främjar barns och ungas välbefinnande.

Att eleverna och vårdnadshavarna är delaktiga och får sin röst hörd i frågor som gäller den gemensamma elevvården är viktigt och stärker välbefinnandet. Utbildningsanordnaren ska främja elevernas delaktighet. Elevvården skapar förutsättningar för samhörighet, omsorg och öppen växelverkan i skolan. Förfaringssätt som ökar delaktigheten hjälper också till att förebygga och upptäcka problem i ett tidigt skede och ordna det stöd som behövs.

Eleven har rätt till en trygg studiemiljö. Det innebär såväl fysisk och psykisk som social trygghet. I skolorna arbetar man medvetet för att öka känslan av trygghet hos såväl elever som personal. Utgångspunkten för ordnandet av undervisningen är att garantera elevernas och personalens säkerhet i alla situationer. En lugn atmosfär främjar arbetsron. Ordningsregler ökar säkerheten, trivseln och den interna ordningen i skolan. I skolan utarbetas en plan för att skydda eleverna från våld, mobbning och trakasserier.

Omsorg om skolbyggnad, undervisningslokaler och läromedel bidrar till en hälsosam och trygg miljö. Säkerhetsanvisningar för undervisningen i olika läroämnen ska följas. Man försäkrar sig om att elevens lärmiljö är trygg under perioden med praktisk arbetslivsorientering. Man ska systematiskt främja och följa upp välbefinnandet i skolgemenskapen och att skolmiljön är hälsosam och trygg. På utbildningsverket utvecklas ett system genom vilket detta kan granskas med tre års intervaller. Till främjande av trygghet hör också de förfaringssätt som gäller skoltransporterna, datasäkerheten och att förebygga olyckor.

5.4.3 Individuell elevvård

Med individuell elevvård avses skolhälsovårdstjänster, psykolog- och kuratorstjänster som ges eleven. De omfattande hälsoundersökningar som genomförs inom skolhälsovården och andra återkommande kontroller är en del av den individuella elevvården. Sammanfattningar som fås via den individuella elevvården bidrar med information som kan utnyttjas för att förverkliga och utveckla den gemensamma elevvården.

Syftet med den individuella elevvården är att följa upp och främja elevens utveckling, hälsa, välbefinnande och lärande som helhet. Det är viktigt att säkra tidigt stöd och att förebygga att problem uppstår. Vid planeringen av det stöd elevvården erbjuder eleven tar man hänsyn till elevens individuella förutsättningar, styrkor och behov. Elevens delaktighet, egna önskemål och åsikter är viktiga, och man tar hänsyn till elevens ålder, utvecklingsnivå och andra personliga förutsättningar. Interaktionen är öppen, respektfull och konfidentiell. Eleven bör höras utan brådska eller jäkt. I elevvårdsarbetet följs bestämmelserna om överlåtelse av information och sekretess.

Också när det gäller stöd för en enskild elev ska behandlingen av ett ärende i en expertgrupp och gruppens sammansättning grunda sig på elevens eller vid behov vårdnadshavarens samtycke. Med specifikt skriftligt samtycke av eleven eller vårdnadshavaren får behövliga samarbetsparter inom elevvården eller närstående till eleven delta i behandlingen av ärendet. Medlemmarna i gruppen har dessutom rätt att be behövliga experter om råd i elevens ärende. Det mångprofessionella samarbetet i anknytning till intensifierat och särskilt stöd beskrivs mer ingående i kapitel 5.

Behandlingen av en enskild elevs ärende i en expertgrupp ska dokumenteras i en elevvårdsjournal. Den ansvariga i gruppen ska i elevvårdsjournalen anteckna de uppgifter som är nödvändiga för att ordna och genomföra den individuella elevvården. Anteckningarna kan också göras av andra medlemmar i expertgruppen. Journalen ska föras i fortlöpande och kronologisk form. I journalen antecknas följande:

- ☐ elevens namn, personbeteckning, hemkommun och kontaktinformation samt, för minderåriga elever, vårdnadshavarens eller en annan laglig företrädares namn och kontaktinformation
- ☐ datum för dokumenteringen samt vem som gjort den och hans eller hennes yrkes- eller tjänsteställning,
- ☐ vem som deltagit i mötet och deras ställning,
- ☐ vad ärendet gäller och vem som inlett ärendet,
- ☐ vilka åtgärder som vidtagits medan elevens situation har utretts, såsom utlåtanden, undersökningar och utredningar,
- ☐ vilka åtgärder som vidtagits, såsom samarbete med olika parter samt tidigare och nuvarande stödåtgärder,

- ☐ uppgifter om behandlingen av ärendet vid gruppens möte, mötesbesluten och planen för genomförande av besluten, samt
- ☐ vem som ansvarar för genomförandet och uppföljningen.

Om uppgifter i en elevvårdsjournal lämnas ut till en utomstående, ska det i handlingen dessutom antecknas vilka uppgifter som lämnats ut, till vem och på vilka grunder

Elevvårdsjournaler och övriga dokument som man inom elevvården upprättat eller erhållit angående enskilda elever ska införas i ett elevvårdsregister. Utbildningsverket ansvarar för behandlingen av personuppgifter och upprätthåller ifrågavarande register. Uppgifter som införts i elevvårdsregistret och som gäller en enskild elev eller någon annan enskild person är sekretessbelagda

Skolhälsovårdspersonalen och psykologerna ska på föreskrivet sätt anteckna det individuella elevvårdsarbetet i en patientjournal och andra journalhandlingar. På motsvarande sätt ska kuratorerna inom elevvården anteckna klientuppgifterna i en klientjournal.

Trots sekretessbestämmelserna har de som deltar i anordnandet och genomförandet av individuell elevvård för en elev rätt att av varandra få och till varandra och den myndighet som ansvarar för elevvården lämna ut sådana uppgifter som är nödvändiga för att den individuella elevvården ska kunna ordnas och genomföras. De har också rätt att få och till varandra och till elevens lärare, rektor och utbildningsanordnaren lämna ut information som är nödvändig för att elevens undervisning ska kunna ordnas på ett ändamålsenligt sätt. Den som lämnar ut information måste till exempel överväga om det handlar om information som är nödvändig för att garantera elevens eller de övriga elevernas säkerhet.

Informationen kan till exempel gälla en sjukdom som eleven har som måste beaktas i undervisningssituationerna. Även om det finns en lagstadgad grund för att lämna ut information är det, med tanke på samarbetet och förtroendet, alltid bäst att i första hand be om elevens eller vårdnadshavarens samtycke för att lämna ut sekretessbelagda uppgifter.

Om en elev övergår till undervisning eller utbildning som ordnas av en annan utbildningsanordnare, ska den tidigare utbildningsanordnaren begära samtycke av eleven eller vid behov av elevens vårdnadshavare till att sådana sekretessbelagda uppgifter i elevvårdens klientregister som behövs för elevvårdens kontinuitet får överlämnas till den nya utbildningsanordnaren. Däremot ska uppgifter som är nödvändiga med tanke på ordnandet av undervisningen, trots sekretessbestämmelserna och utan dröjsmål, överlämnas till den nya utbildningsanordnaren eller anordnaren av gymnasieutbildning eller yrkesutbildning. Motsvarande uppgifter kan också ges på den nya utbildningsanordnarens begäran

5.4.4 Elevvårdsplaner

I Helsingfors består elevvårdsplanerna av tre dokument, vilka tillsammans styr planering och genomförande av elevvården. Dokumenten bereds i mångprofessionellt samarbete, och de är:

- Den del av Helsingfors välfärdsplan för barn och unga som behandlar elevvården
- Den beskrivning av elevvården som ingår i den kommunala läroplanen
- Den skolvisa elevvårdsplanen

De delar av läroplanen som behandlar elevvården och de skolvisa elevvårdsplanerna skrivs med hänsyn till Välfärdsplanen för barn och unga samt andra riktlinjer gällande barns och ungas välmående och trygghet i Helsingfors.

5.4.5 Frågor som avgörs på lokal nivå och uppgörandet av en skolspecifik elevvårdsplan

Utbildningsverket svarar för att det för varje skola utarbetas en plan för hur elevvården ska genomföras, utvärderas och utvecklas. Planen ska utarbetas i samråd med skolans personal, eleverna och deras vårdnadshavare. Elevvårdsplanen kan också vara gemensam för två eller flera skolor. Utbildningsverket följer upp hur den skolvisa elevvårdsplanen förverkligas. Övervakningen av elevvården som helhet sker i samarbete med social- och hälsovårdsverket.

Planen granskas inom ett år efter att välfärdsplanen för barn och unga har granskats. Välfärdsplanen för barn och unga ska godkännas i varje kommuns kommunfullmäktige och ses över minst vart fjärde år

I samband med att elevvårdsplanen utarbetas, ska man komma överens om hur skolans personal, eleverna och vårdnadshavarna och, till de delar det behövs, samarbetsparterna ska göras förtroga med planen. Samtidigt avtalas om hur ovan nämnda parter ska informeras om planen.

Den skolspecifika elevvårdsplanen ska innehålla följande element:

1. Det totala behovet av elevvård och tillgängliga elevvårdstjänster

För att garantera att tjänsterna fördelas jämlikt och att verksamheten inriktas på ett ändamålsenligt sätt uppges i elevvårdsplanen en uppskattning av det totala behovet av elevvård i skolan och tillgängliga elevvårdstjänster. Det totala behovet av elevvård och omfattningen av de tillgängliga elevvårdstjänsterna anges enligt vad de är när planen bereds. Ifall behovet förändras, kan uppskattningen justeras

Uppskattningen av det totala behovet av elevvård stöder fördelningen av skolans tillgängliga resurser mellan gemensam och individuell elevvård och elevvårdssamarbetet. Uppskattningen ska ta hänsyn till den arbetsinsats som förutsätts av undervisningspersonalen och experter inom elevvårdstjänsterna för att följa upp, utveckla och genomföra elevvården. Uppföljningsinformation om barnens och de ungas hälsa och välbefinnande och deras levnadsförhållanden ska mångsidigt utnyttjas. Behoven i skolgemenskapen och skolmiljön, bostadsområdets särdrag samt antalet elever som behöver intensifierat eller särskilt stöd i skolan ska också beaktas. I uppskattningen ska man också beakta information som man fått av eleverna och vårdnadshavarna samt undervisnings- och elevvårdspersonalen.

Förutom beskrivning på de elevvårdstjänster som är tillgängliga beskrivs även

- hur elevvårdstjänsterna ordnas och vilken arbets- och ansvarsfördelning de förutsätter samt det yrkesövergripande samarbete som behövs för att genomföra tjänsterna, samt
- hur elevvårdstjänsterna fördelas mellan individuell elevvård, gemensam elevvård och elevvårdssamarbete samt utveckling och uppföljning av elevvården

2. Gemensam elevvård och tillvägagångssätt

I elevvårdsplanen ska den gemensamma elevvården beskrivas som helhet, närmare bestämt

- ☐ hur den gemensamma elevvården ordnas och hur man i genomförandet främjar hälsa, trygghet och välbefinnande i skolgemenskapen och skolmiljön
- ☐ tillvägagångssätt och praxis i skolans elevvårdsgrupp
- ☐ samarbetet med utomstående parter som främjar barns och ungas välbefinnande för att utveckla den gemensamma elevvården,
- ☐ samarbetet i anslutning till elevhandledning, utbildningsövergångar och planering av fortsatta studier,

- ☐ samarbetet och tillvägagångssätten i samband med undersökningar av skolmiljön och välbefinnandet i skolan,
- ☐ samarbetet i anslutning till hälsorådgivning och undervisning i hälsokunskap,
- ☐ ordningsreglerna,
- ☐ hur frånvaro följs upp, hur man informerar om frånvaro och hur man ingriper,
- ☐ hur olyckor förebyggs, hur första hjälpen är ordnad och hur barnen hänvisas till vård,
- ☐ hur man förebygger användning av tobaksvaror, alkohol och andra rusmedel och hur man ingriper i användningen,
- ☐ anvisningar om väntetider och säkerhet i fråga om skoltransporter,
- ☐ en plan för att skydda eleverna mot våld, mobbning och trakasserier, samt
- ☐ hur man agerar vid akuta kriser och hotfulla eller farliga situationer

I det följande definieras innehållet i de två sistnämnda planerna närmare:

a. Plan för att skydda eleverna mot våld, mobbning och trakasserier

Planen skall ta hänsyn både till elevernas inbördes samspel och samspelet mellan eleverna och de vuxna i skolan. Planen ska beskriva:

- ☐ hur man förebygger och ingriper vid mobbning, våld och trakasserier,
- ☐ hur ovannämnda frågor beaktas på skol-, grupp- och individnivå,
- ☐ hur individuellt stöd, behövlig vård, övriga åtgärder och uppföljning ordnas, både för förövaren och för den som utsatts,
- ☐ samarbetet med vårdnadshavarna,
- ☐ samarbetet med de myndigheter som behövs,
- ☐ hur personalen, eleverna, vårdnadshavarna och samarbetsparterna ska göras förtroga med och informeras om planen, samt
- ☐ hur planen uppdateras, följs upp och utvärderas.

b. Verksamhet vid akuta kriser och hotfulla eller farliga situationer

I elevvårdsplanen ska verksamheten vid akuta kriser och hotfulla eller farliga situationer beskrivas. Krisplanen ska beredas i samarbete med de myndigheter som behövs och med beaktande av andra anvisningar angående kriser, hotfulla eller farliga situationer, såsom exempelvis räddningsplanen. Planen ska beskriva:

- ☐ krisförebyggande och krisförberedande arbete samt hantering av akuta krissituationer,
- ☐ principerna för ledningen, samarbetet samt arbets- och ansvarsfördelningen i krissituationer och i krisförebyggande arbete,
- ☐ principerna för information och kommunikation, intern och extern och mellan skolan och utbildningsanordnaren,
- ☐ hur psykosocialt stöd och eftervård ordnas för elever och personal
- ☐ hur personalen, eleverna, vårdnadshavarna och samarbetsparterna ska göras förtroga med och informeras om planen,
- ☐ hur beredskapsövning genomförs, samt

- ☐ hur planen utvärderas och uppdateras.

3. Ordnan­det av individuell elevvård

I elevvårdsplanen ska den individuella elevvården beskrivas som helhet, närmare bestämt

- ☐ hur den individuella elevvården ordnas för att följa upp och främja barnets och den ungas utveckling, välbefinnande och lärande samt hur man förverkligar individuella stödåtgärder.

Dessutom ska elevvårdsplanen beskriva

- ☐ samarbetet med skolhälsovården i samband med omfattande hälsoundersökningar,
- ☐ hur vård, specialdiet eller medicinering som elevens sjukdom kräver ordnas i skolan,
- ☐ samarbetet i samband med intensifierat och särskilt stöd, flexibel grundläggande utbildning och sjukhusundervisning,
- ☐ elevvårdsstödet för elever som fått ett disciplinärt straff eller förvägrats undervisning,
- ☐ hur expertgruppen sammankallas och samtycke inhämtas samt gruppens enhetliga rutiner för behandling av en enskild elevs ärende,
- ☐ hur elevvårdsjournaler utarbetas och förvaras, samt
- ☐ samarbetet med utomstående tjänsteleverantörer och samarbetspartner, såsom ungdomsarbetet, barnskyddet, specialsjukvården och polisen.

4. Ordnan­det av samarbete mellan elevvården, eleverna och deras vårdnadshavare

Elevvårdsplanen ska beskriva på vilka sätt elevernas och vårdnadshavarnas delaktighet främjas och samarbetet organiseras. Planen ska beskriva

- ☐ hur eleven och vårdnadshavaren tar del i planeringen, genomförandet och utvärderingen av den gemensamma och individuella elevvården, samt
- ☐ hur elever, vårdnadshavare och samarbetsparter informeras om principerna och praxis för den gemensamma och individuella elevvården